

referencu jer se ona uglavnom ne odnosi na neko drugo djelo, već na biblijsku referencu, što je tek posebna priča koju ovdje valja spomenuti. Naime, imati djelo biblijske teologije u kojemu autor često citira neki biblijski redak ili se odnosi na neki biblijski redak, navesti cijeli taj citat u tekstu, a ne napisati pokraj njega u zagradu biblijsku referencu, već staviti fusnotu koja vodi čitatelja na kraj knjige, među bilješke, među kojima on prvo treba pronaći poglavlje koje čita i znati broj fusnote koju traži da bi mogao vidjeti da se radi o citatu iz, primjerice, Dj 18,13, nevjerovatno je nespretno i nesretno, kao što je i sam razlog tomu tako teško do-kućiv i objašnjiv. Ako je to tako tehnički odrađeno u izvorniku, hrvatski bi izdavač napravio veliku uslugu svojim čitateljima kada bi, pod uvjetom da je to dopušteno i moguće, vratio barem biblijske reference iz bilježaka u sam tekst. No, ako je to pak u izvorniku odrađeno upravo tako, a izmijenjeno u hrvatskom izdanju, logično objašnjenje takvog postupka tako postaje još nedokučivijim. Također, organizacijsko-tehnički gledajući, knjiga nema podnaslove unutar poglavlja, što bi zasigurno bilo od pomoći za lakše praćenje sadržaja, tijeka misli, argumentacije, i općenito bolje razumijevanje materije kojom se autor u tom trenutku bavi.

No, unatoč ovim malim tehničkim „nesavršenostima“, koje je ipak trebalo spomenuti, ovo je knjiga koju treba pročitati i onda iznova pročitati i ponovno joj se vraćati jer obiluje sadržajem koji doprinosi razumijevanju Pavlove poruke, ali i poruke Evanđelja općenito, što ujedno podrazumijeva da je korisna teozolima, ali i svakom kršćanskom vjerniku koji želi bolje upoznati svoju vjeru i ovoga velika kršćanstva. Možda se neće svatko složiti s Wrightovim tezama, hipotezama, konstrukcijama i rekonstrukcijama iznesenima u ovoj knjizi, pa možda čak niti s njegovom teologijom, ali i kao takva ova knjiga može biti pozitivnim izazovom za preispitivanje vlastita mišljenja i njegovo eventualno utvrđivanje ili mijenjanje, a ono što je po mišljenju ovoga čitatelja najvažnije, jest da će zasigurno biti motivacijom na vraćanje, čitanje i proučavanje primarnog izvora iz kojega crpi Tom Wright – Svetoga pisma.

Dalibor Kraljik

Dave i Jon Ferguson

Eksponecijalno

Biblijski institut, Zagreb, 2020.

Ovu su knjigu napisala dvojica braće, opisujući vlastiti put stvaranja kućnih grupa, crkava, mreža crkava i pokreta misijskih crkava na širem području grada Chicaga u SAD-u. Njihov je put započeo dok su još na fakultetu sanjarili o tome kako bi ih Bog mogao upotrijebiti, a ishodio je stvaranjem uspješnog pokreta misijskih crkava koji se dalje širi i umnožava. Svrha je knjige da svaki čitatelj

doživi ohrabrenje i prosvjetljenje, u kojem će shvatiti – i ja to mogu. Dakle, autori smatraju da se njihovo iskustvo i paradigma mogu prenijeti na svakoga pa izvorni podnaslov knjige glasi: „Kako vi i vaši prijatelji možete započeti pokret misijskih crkava.“

Knjiga se sastoji od četiri dijela koja objašnjavaju progresivan rast pokreta. Prvi dio govori o tome da pokreti počinju od jedne osobe, drugi dio o umnažanju grupa od 10 do 100, treći dio o umnažanju zajednica od 100 do 1000 i četvrti o umnažanju pokreta od desetaka tisuća. Unutar svakog tog dijela nalazi se po nekoliko poglavlja, a svako poglavlje počinje predstavljanjem neke „velike ideje“. Knjiga sadrži puno osobnih priča i grafičkih prikaza koji podupiru autorske ideje.

Autori u uvodu predstavljaju Fibonaccijev niz o eksponencijalnom umnažanju i podatke o problematičnom opadanju broja crkava u SAD-u. Time žele ukazati na to da se Isusovo veliko misijsko poslanje zapravo ne ostvaruje. Rješenje je da vi i vaši prijatelji započnete misijski pokret crkava.

Prvi dio. Prvo poglavlje počinje velikom idejom da „misijski pokret može početi s tobom“. Autori nastoje uvjeriti čitatelje da i sami mogu započeti misijski pokret te navode primjer kako su oni započeli novu crkvu pod nazivom Community Christian Church. U to vrijeme naučili su pet načela umnažanja: 1. Umnažanje zahtijeva da svatko ima šegrta, 2. umnažanje je proaktivno, a ne reaktivno, 3. ne radi se o brojnosti nego o pripremljenosti voditelja, 4. ne radi se o našem kraljevstvu, nego o Božjem kraljevstvu i 5. umnažanje se događa na rubu i u središtu. Drugo poglavlje govori o putu vodstva i obrađuje ideju da je „put vodstva proces utjecaja jednog života na drugi u svrhu razvijanja vođa u misijskom pokretu“. Kao argumente podastiru primjer Isusa Krista i njegova rada s učenicima kao šegrtima te priču o kršćaninu koji je napredovao od voditelja kućne grupe, postupno, do voditelja mreže crkava. Treće poglavlje govori o šegrtovanju i obrađuje ideju da „misijski pokret počinje tako da postanemo Isusovi šegrti“. Objašnjava autorovo poimanje razlike između učenika i šegrta te nužnost šegrta i šegrtovanja da bi se razvijali u vođe. Četvrto poglavlje govori o umnažanju vođa i o ideji da „vođa mora razviti četiri ključna odnosa da bi započeo misijski pokret“. To su odnosi sa sljedbenicima, šegrtima, ravnopravnim kolegama i trenerima. Ovdje pružaju i opis pet koraka koji su potrebni za razvoj vodstva. Peto poglavlje govori o umnažanju kreativaca i o ideji da je „privlačiti i umnažati kreativce ključno za početak misijskog pokreta. Kreativci su umjetnici koji kataliziraju nove kršćanske zajednice i zato je potrebno stvarati crkvenu kulturu koja privlači kreativce, daje im značajnu ulogu i razvija njihove talente. Navodi se pet čimbenika za umnažanje kreativaca.

Drugi dio počinje šestim poglavljem koje govori o umnažanju grupa i o ideji da „umnažanje malih grupa povezuje nepovezane i širi misijski pokret“. Važno je stvarati 3P Kristove sljedbenike. Prvo „P“ stoji za „proslavljanje“ i tiče se odnosa

između nas i Boga. Drugo „P“ stoji za „povezivanje“ i tiče se odnosa između nas i Crkve. Treće „P“ stoji za „povezivanje“ i tiče se odnosa između nas i svijeta. Autori također objašnjavaju zašto su male grupe najbolja mjesta za umnažanje vođa. Sedmo poglavlje bavi se umnožavanjem misijskih timova i idejom da „misijski timovi osiguravaju da pokret uvijek ide i šalje“. Misijski timovi fokusirani su na to da s Radosnom vijesti dođu do ljudi koji su izvan Crkve. Ako želimo misijsku crkvu i timove, moramo ići van, k ljudima, a ne čekati da oni dođu u crkvu. Crkve trebaju rasti iz misije, a ne misije iz Crkve. Osmo poglavlje opisuje umnažanje trenera i ideju da je „odnos između trenera i vođe ključan za održavanje misijskog pokreta“. Između ostalog, govori se o novom modelu treniranja, tri glavna trenerska zadatka (opremanje, regrutiranje, služenje) i šest trenerskih pitanja za osobe s kojima rade.

Treći dio počinje devetim poglavljem koje govori o umnažanju lokacija Crkve i o ideji da „pokretanje novih lokacija i mjesta sastanaka ubrzava širenje misijskog pokreta“. Ideja je da jedna Crkva može funkcionirati na više lokacija, a kako to postići, autori opisuju u sedam točaka. Deseto poglavlje govori o umnažanju višelokacijskih crkava da bi se dosegla jedna čitava regija i o ideji da „kontinuirano umnažanje lokacija povećava zamah misijskog pokreta“. Autori ukazuju na prednosti Crkve na više lokacija u odnosu na osnivanje nove Crkve i u odnosu na jednu veliku crkvu te postavljaju osam pitanja na koja je potrebno odgovoriti da bi se to ostvarilo. Deseto poglavlje bavi se umnažanjem crkva da bi se utjecalo na svijet i idejom da je „osnivanje novih crkava temelj za širenje misijskog pokreta“. Autori iznose važne lekcije koje su naučili za osnivanje novih crkava, za pastore koji šalju ljude i za ljude koji kreću s novom Crkvom.

Četvrti dio počinje dvanaestim poglavljem koje govori o umnažanju mreža crkava i o ideji da „svaki misijski pokret ima umnažajuću infrastrukturu“. Autori govore o važnosti apostolskih vođa, zajedničke ideologije, zajedničke misije, povjerenja i ubrzanog umnažanja na svim razinama gdje se nalaze vođe, kreativci, crkveni centri i mreže crkava. Trinaesto poglavlje opisuje pokret koji se umnaža i na taj način ostvaruje Isusovo poslanje. Bavi se idejom da „misijski pokret ima zamah koji pokreće Božji duh“. Pokrete održava jasna vizija, jednostavni sustavi i ubrzano umnažanje. Autori na kraju još jednom ohrabruju i potiču čitatelje: „Vi to možete!“

Poslije glavnog teksta knjige autori se poimence zahvaljuju brojnim prijateljima koji su svojim životima i djelima utjecali na stvaranje knjige. U dodatku se nalaze pitanja za diskusiju koja idu uz svako poglavlje i poveznica za mrežnu stranicu www.exponentialseries.com, gdje se mogu pogledati video uvodi za svako poglavlje. Međutim, ta stranica se iz nekog razloga ne otvara u mrežnom pregledniku, ali pronašao sam stranicu www.exponential.org koja sadrži obavijesti o konferencijama koje se bave ovim temama, videoporuke autora Davea Fergusona

i puno dodatnih materijala na engleskom jeziku.

Nakon čitanja knjige jedna od mojih prvih misli bila je: ovo je knjiga prvenstveno za američko duhovno područje, gdje prevladava evanđeosko kršćanstvo (ili neko drugo područje gdje također već prevladava evanđeosko kršćanstvo) i zato mogu uspjeti ovakve megalomanske vizije eksponencijalnog umnažanja crkava u kratko vrijeme. Knjiga također sadrži puno priča i ilustracija iz američke kulture, ali pohvalno je to što su autori svaku teoretsku postavku u svakom poglavlju ilustrirali stvarnom životnom pričom. Druga misao bila je hipotetska: ovo bi kod nas moglo uspjeti kad bismo mogli osnivati nove rimokatoličke kršćanske zajednice jer je velik dio stanovništva navikao na rimokatoličanstvo. Dakle, smatram da se njihovo iskustvo i paradigma ne mogu prenijeti na svako okruženje. Međutim, ono što se može primijeniti na svako okruženje jesu načela koja autori detaljno opisuju. Stoga, knjiga može biti vrlo vrijedna za domaćeg čitatelja jer sadrži izobilje važnih načela vodstva, šegrtovanja, malih grupa, podizanja drugih u službu, umnažanja itd. Posebno me se dojmilo kako su prepoznali i istaknuli važnost prepoznavanja, uključivanja i podizanja kreativaca u Crkvi za rast Crkve. Dakle, unatoč američkom tonu, knjiga može biti izuzetno korisna za čitatelja koji želi znati više o vodstvu i umnažanju i koji će znati izložena načela primijeniti u svojem okruženju.

Goran Medved

Peter Kuzmič

Za bolji život i pravedniji svijet – etika, politika, religija

Zagreb, Synopsis, Zagreb – Sarajevo, 2019., 326

Sunakladnik: Hrvatsko biblijsko društvo, Zagreb

Prof. dr. Peter Kuzmič, rektor Visokoga evanđeoskoga teološkog učilišta (VETU) u Osijeku, rođen je 26. lipnja 1946. godine u prekmurskom selu Nuskovi, smještenome na sjeveroistoku Slovenije, na samoj granici s Austrijom, Mađarskom i nešto udaljenijom Hrvatskom. Doktorsku je disertaciju obranio 1980. godine na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, kod mentora dr. Bonaventure Dude na temu "Vuk-Daničićeva Biblija i biblijska društva na južnoslavenskom tlu u XIX. stoljeću". Objavio je više knjiga iz područja biblijskog prevodilaštva, hermeneutike i teologije. Jedan je od naših najznačajnijih i u svijetu najpoznatijih i najpriznatijih teologa. Oženjen je suprugom Vlastom, ima tri kćeri i osmero unučadi.

Peter Kuzmič objavio je knjigu "Za bolji život i pravedniji svijet – etika, politika, religija", koja predstavlja prikupljene kolumne pisane od kraja siječnja 2006. do pred Božić 2009. godine, koje su, kao i kolumne objavljivane pod naslovom